

Eesti päritolu loomsest toidust ja põllumajandusloomadelt uuritavate saasteainete seire proovide 2018. aasta aruanne

Veterinaar- ja Toiduamet

Aruande koostaja: Merle Laurimaa

Lühikokkuvõte

Antud aruanne kajastab Eesti päritolu loomsest toidust ja põllumajandusloomadelt uuritavate saasteainete seire proovide tulemusi 2018. aastal. Kokku uuriti 2018. a saasteainete seire raames 1714 proovi.

2018. aastal oli kokku kaks nõuetele mittevastavat tulemust. Ühest seauriinist leiti tiouratsiili. Tiouratsiili leidumist sellises väikeses koguses võib seostada sellega, et loomadele antud sööt sisaldas ristõielisi taimi, st tegu oli loodusliku saastumisega.

Eelmisel aastal leiti ka ühest piimaproovist diklofenakki. Farmide kontrollil selgus, et diklofenakki sisaldavaid ravimeid ei kasutatud. Kuna diklofenakki sisaldavaid ravimeid kasutatakse laialdaselt ka humaanmeditsiinis (geelid, nahaspreid, salvid jne), siis on võimalik, et diklofenaki jäägid sattusid piima ristsaastumise kaudu inimeste kätelt.

Seireprogrammi alus, eesmärk, kirjeldus

Riiklik saasteainete seireprogramm viiakse läbi iga-aastaselt. Seire aluseks on põllumajandusministri 6. jaanuari 2003. a määrus nr 1 „Loomses toidus riikliku saasteainete järelevalve reguleerimise kord ning kontrollproovide võtmise ja analüüsimise meetodid“ (arvestades Euroopa Ühenduse Nõukogu direktiivi 96/23/EÜ ja Euroopa Ühenduse Komisjoni otsuseid 97/747/EÜ ning 98/179/EÜ).

Põllumajandusministri 2003. a määruses nr 1 „Loomses toidus riikliku saasteainete järelevalve reguleerimise kord ning kontrollproovide võtmise ja analüüsimise meetodid“ on antud uuritavate proovide/prooviliikide miinimumarvud. Peamiselt sõltub proovide arv seireplaani koostamise aastale eelnenud aastal tapetud põllumajandusloomade arvust, toodetud loomset

päritolu saaduste kogusest ning möödunud perioodil avastatud nõuetele mittevastavuse juhtudest. Mõningatel juhtudel on proovide arv suurem, kui miinimumnõuded ette näevad.

Saasteained, mille suhtes seireprogrammi raames võetavaid proove analüüsitakse, jagatakse A- ja B-gruppi.

A-gruppi kuuluvad anaboolse toimega ja keelatud ained. A-grupi ainete hulka kuuluvad stilbeenid, stilbeeni derivaadid ning nende soolad ja estrid; türeostaatikumid; steroidid; resortsüülhappe laktoonid nende hulgas zeranool; β -agonistid; põllumajandusloomade suhtes kasutamiseks keelatud ained nagu klooramfenikool, nitrofuraani metaboliidid, nitroimidasoolid, dapsoon.

B-gruppi kuuluvad veterinaarravimid ja saasteained. B-grupi ained jagatakse omakorda kolmeks alagrupiks: B1 - antibakteriaalsed ained sh sulfoonamiidid, kinoloonid jne, B2 – muud veterinaarravimid (nt anthelmintikumid, koktsidiostaatikumid, sedatiivid, mittesteroidsed põletikuvastased ained jne) ja B3 – mujal nimetamata saasteained ning keskkonna saasteained (nt kloororgaanilised ühendid, fosfororgaanilised ühendid, keemilised elemendid, mükotoksiinid, värvained jne).

Proovid võetakse kas farmis (elus loomad) või tapamajas. Piimaproovid kogutakse farmidest ning piima käitlevatest ettevõtetest. Meeproovid võetakse mee pakendamise ettevõtetest, munaproovid munapakenduskeskustest või farmist, kalad kalafarmist või kala käitlevast ettevõttest.

Proovid võetakse kogu aasta vältel, käitlejat eelnevalt teavitamata. Proovide võtmisel keelatud ainete kasutamise avastamiseks võetakse arvesse antud farmis kasutatavat sööta, hinnatakse loomade välimust, käitumise iseärasusi, kõrvalekaldeid sootunnustest jne. Veterinaarravimijääkide sisalduse kontrollimiseks võetavate proovide korral hinnatakse ka loomade käitumist ja seisundit, mis võivad viidata haiguse esinemisele, ravitoimingule (nt süstekohad) vms, hinnatakse loomade ravižurnaali nõuetekohasust, keeluaegadest kinnipidamist jne.

Toidus ei tohi esineda keelatud ainet, lubatud piirnормi ületavas koguses veterinaarravimijääki, saasteainet või muid aineid. Kui on tuvastatud keelatud aine, veterinaarravimi või muu saasteaine ülenormatiivne esinemine, võetakse kasutusele asjakohased meetmed (nt keelustatakse nende loomade lahkumine farmist, selgitatakse välja aine päritolu/esinemise põhjus, ravimjääkidega saastunud toit tunnistatakse inimtoiduks kõlbmatuks, jne).

Saasteainete seireplaani täitmine 2018. aastal

2018. aastal oli saasteainete seire raames plaanis uurida kokku **1736** proovi Eestis kasvatatavatest elusloomadest ja Eestis toodetud loomsest toidust. Proovide kogused arvutati 2016. a vastavate tootmismahdade põhjal, kasutades põllumajandusministri 2003. a määruses nr 1 " Loomses toidus saasteainete riikliku järelevalve reguleerimise kord ning kontrollproovide võtmise ja analüüsimise meetodid" toodud juhtnööre. Vastavad andmed tootmismahdade ja proovide arvu kohta on toodud 1.

Tabel 1. 2016. aastal tapetud loomade arvud ja toodetud loomsete saaduste kogused ning 2018. aastal planeeritud proovide arvud

Loomaliik	Tapaloomade arv, tk	Toodang, t	Proovide arv 2018. a	Antibakteriaalsete ainete analüüsitavate proovide arv 2018. a**
Veised	37701	-	151	38
Sead	524227	-	263	275
Lambad	6774	-	20	-
Ulukid	11317	-	100*	-
Küülikud	-	-	0	-
Kodulinnud	-	18810	200*	-
Kalad	-	867,7	18	-
Piim	-	783155	309*	125
Mesi	-	1097,1	37	-
Munad	-	12538	200*	-
Farmiulukid	14	-	0	-

* Põllumajandusministri 2003. a määruses nr 1 on ette antud ulukite, kodulindude, piima- ja munaproovide minimaalne arv

** Antud proovid hõlmavad neeru- ja piimaproove, mis võetakse lisaks põllumajandusministri 2003. a määruses nr 1 kehtestatud proovidele ja mida analüüsitakse mikrobioloogilise sõelmeetodiga (NAT-skriining, Delvo T)

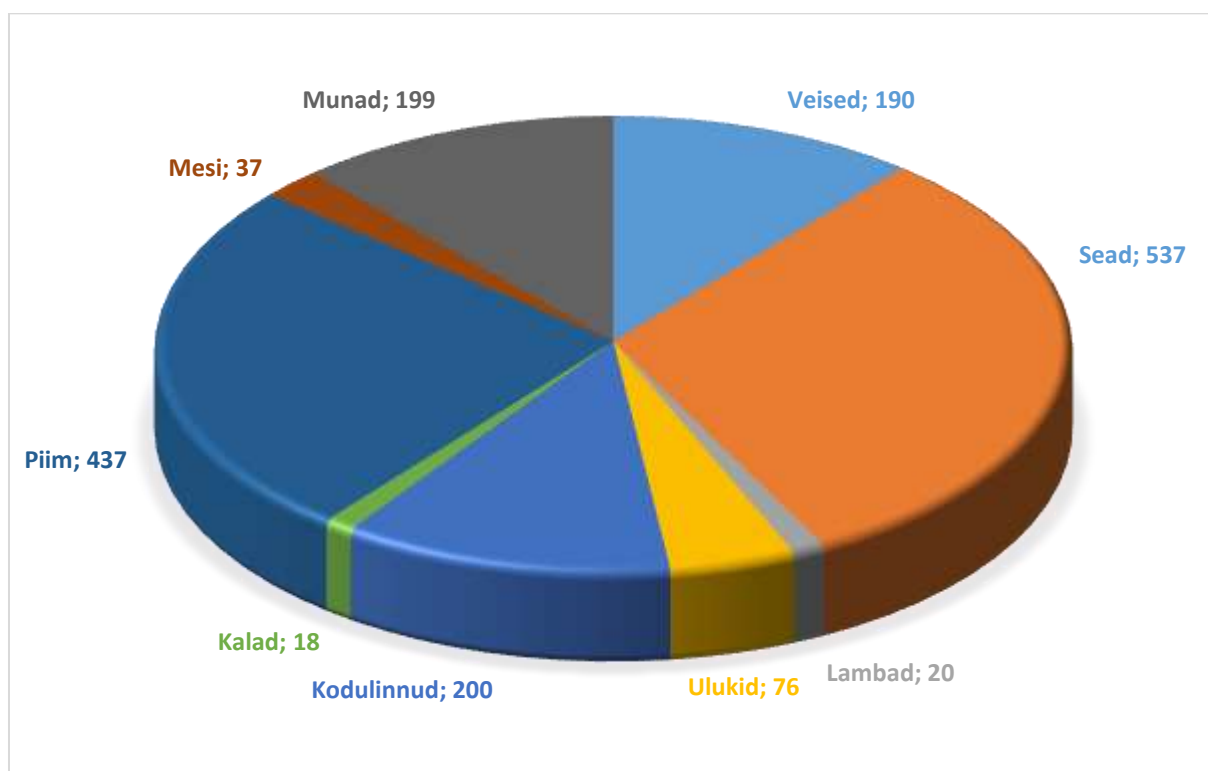
2018. aastal uuriti saasteainete seire raames kokku **1714** proovi, st 22 proovi vähem kui algselt planeeritud. Vahe tulenes peamiselt vähem võetud ulukite proovide arvelt.

Proovide arv liigiti on toodud tabelis 2 ja joonisel 1.

Tabel 2. 2018. a planeeritud ja tegelikult uuritud proovide arv liigiti

Loomaliik	Planeeritud proovide arv	Tegelik proovide arv	Nõuetele mittevastavad tulemused
Veised	189	190	-
Sead	538	537	1*
Lambad	20	20	-
Ulukid	100	76	-
Kodulinnud	200	200	-
Kalad	18	18	-
Piim	434	437	1
Mesi	37	37	-
Munad	200	199	-

*Tegu oli loodusliku saastumisega

Joonis 1. 2018. a tegelikult uuritud proovide arv liigiti

Seire käigus võeti proove elusloomadelt ja söödast farmis ning tapetud loomadelt tapamajas. Proovivõtumaatriksiteks olid lihas, neer, maks, kilpnääre, rasv, neerurasv, plasma, seerum,

uriin, karvad ja sööt. Samuti võeti proove nii piimafarmide kui piimakäitlemisettevõtetesse saabunud toorpiimast, kanamuna- ja vutimunaproovid võeti nii pakenduskeskustest kui farmidest ning meeproovid võeti tegevusloaga/teatamiskohustusega meekäitlejatelt. Ulukite proovid võeti põtradelt, metskitsedelt, metssigadelt ja hirvedelt. Farmikaladest uuriti vikerforelli, karpkala, angerjat.

Saasteainete seire tulemused 2018. aastal

Kokku tuvastati kaks nõuetele mittevastavat tulemust. Tabelis 3 on esitatud 2018. a nõuetele mittevastavad tulemused.

Tabel 3. 2018. a nõuetele mittevastavad tulemused

A grupi ühendid

Nõuetele mittevastav tulemus	Edasine tegevus
Tiouratsiil – 5,61 µg/kg – uriin - siga	Peale nõuetele mittevastava tulemuse teadasaamist teostati päritolufarmi kontroll. Ühtegi tõendit selle kohta, et selles farmis oleks tiouratsiili kasutatud ei leitud. Saastumise põhjus: Tiouratsiili leidumist sellises väikeses koguses võib seostada sellega, et loomadele antud sööt sisaldas ristõielisi taimi, st tegu on loodusliku saastumisega.

B grupi ühendid

Nõuetele mittevastav tulemus	Edasine tegevus
Veised	
2018. aastal nõuetele mittevastavaid proove ei esinenud	
Sead	
2018. aastal nõuetele mittevastavaid proove ei esinenud	
Kodulinnud	
2018. aastal nõuetele mittevastavaid proove ei esinenud	

Lambad ja kitsed	
2018. aastal nõuetele mittevastavaid proove ei esinenud	
Piim	
Diklofenak- 0,12 µg/kg- piim MRL 0,1 µg/kg piim veised	Proov võeti piimatööstusest ning sisaldas 12. farmist pärit piima. Järelevalveametnikud viisid farmides läbi inspekterimise, leidmaks nõuetele mittevastava tulemuse andnud proovi põhjust. Farmides kontrolliti: viimasel kolmel kuul esinenud haigusi; ravimite, ravimsöötade kasutamist ja nende kasutamise registreerimist; keeluaegadest kinni pidamist; nende loomade märgistust, kellele on kehtestatud keeluaeg; söötade kvaliteeti, söödalisandite kasutamist viimase kuue kuu jooksul. Farmide kontrollil ei leitud ühtegi tõendit selle kohta, et farmides oleks diklofenakki sisaldavaid ravimeid kasutatud. Kõikidest farmidest võeti proovideks piimaproovid. Kahest väikesest farmist (ühes farmis oli 8 lüpsilehma ja teises 7 lüpsilehma) võetud piimaproovidest leiti diklofenakki koguses 0,41 µg/kg ja 0,19 µg/kg. Peale laborivastuseid võeti mõlemast farmist käitleja kulul uued proovid, mis esimese farmi puhul andis korras tulemuse, kuid teise farmi puhul leiti järjekordselt diklofenakki 0,40 µg/kg! Võeti veel üks piimaproov käitleja kulul, mis andis korras tulemuse. NB! Kuna diklofenakki sisaldavaid ravimeid kasutatakse laialdaselt ka humaanmeditsiinis (geelid, nahaspreid, salvid jne), siis on võimalik, et diklofenaki jäägid sattusid piima ristsaastumise kaudu inimese kätelt.
Munad	
2018. aastal nõuetele mittevastavaid proove ei esinenud	
Kalad	
2018. aastal nõuetele mittevastavaid proove ei esinenud	
Ulukid	

2018. aastal nõuetele mittevastavaid proove ei esinenud	
Mesi	
2018. aastal nõuetele mittevastavaid proove ei esinenud	

Euroopa Liidu liikmesriikides läbiviidud loomse toidu ja elusloomade saasteainete seire tulemuste kokkuvõtted avaldab Euroopa Komisjon oma kodulehel:

http://ec.europa.eu/food/food/chemicalsafety/residues/control_en.htm.

Kokkuvõte, järeldused

2018. aastal oli saasteainete seire raames plaanis uurida kokku 1736 proovi Eestis kasvatatavatest elusloomadest ja Eestis toodetud loomsest toidust. Tegelikult uuriti kokku saasteainete seire raames 1714 proovi, so 22 proovi vähem kui algselt planeeritud. Vahe tulenes peamiselt vähem võetud ulukite proovide arvelt.

2018. aastal oli kokku kaks nõuetele mittevastavat tulemust. Ühest seauriiniist leiti tiouratsiili. Tiouratsiili leidumist sellises väikeses koguses võib seostada sellega, et loomadele antud sööt sisaldas ristõielisi taimi, st tegu oli loodusliku saastumisega.

Eelmisel aastal leiti ka ühest piimaproovist diklofenakki. Farmide kontrollil selgus, et diklofenakki sisaldavaid ravimeid ei kasutatud. Kuna diklofenakki sisaldavaid ravimeid kasutatakse laialdaselt ka humaanmeditsiinis (geelid, nahaspreid, salvid jne), siis on võimalik, et diklofenaki jäägid sattusid piima ristsaastumise kaudu inimeste kätelt.

2019. a saasteainete seireplaanis suurendati piimaproovide arvu, millest uuritakse diklofenakki. Türeostaatikumide uurimiseks võetavate sea uriiniproovide arvu ei suurendatud, kuna tegu oli loodusliku saastumisega.